

*Krzysztof Gózdź,
a lublini II. János Pál Katolikus Egyetem
dogmatörténeti és történelmi teológiai tanszékének
vezetője, a Nemzetközi Teológiai Bizottság tagja*

AZ EUCHARISZTIA
JOSEPH RATZINGER TEOLÓGIÁJÁBAN

Bevezetés

Joseph Ratzinger / XVI. Benedek számára az Eucharisztia nemcsak alá-
zatos életének és rendkívüli teológiai gondolkodásának témája, hanem
az egész történelem és az Istennel való egyesülés felé tartó teremtés köz-
ponti eseménye és összefoglalása. Az Isten és ember közötti eseményeket
a szentségi átváltoztatás szavai foglalják össze: „*Vegyétek, ez az én
testem. [...] Ez az én vérem, a szövetség vére, mely sokakért kiontatik*”
(Mk 14,22.24). Amióta Jézus a kenyeret és a bort választotta köztünk
való jelenlétének jeléül, ezekben a jelekben mint Feltámadott teljesen
megmutatkozik nekünk, hívőknek. Így az Eucharisztia Krisztus húsvétja,
az új és örök szövetség áldozata, az áldozati lakoma, a kereszt vér nélkü-
li áldozata, az Egyház dobogó szíve és az Egyház egységének szentsége.
Az Eucharisztia témáját tehát a következő főbb dimenziók határozzák
meg: az egyházi dimenzió (az Eucharisztia és az Egyház kapcsolata),
a lelki dimenzió (az Eucharisztia imádása) és a liturgikus dimenzió (az
eucharisztikus liturgia). Ezek a dimenziók mind benne vannak az Eucha-
risztiát félreérthetetlenül meghatározó szavakban: szeretet (*agapé*), hála-
adás (*eukharisztia*) és béke (*eiréné*). Ezek a szavak egy szóban egyesül-
nek: kenyér (*artosz*), amióta az Ige testté lett, Krisztus mindig a mi
kenyerünk.

I. AZ EUCHARISZTIA A SZERETET SZENTSÉGE

Aquinói Szent Tamás a „szeretet szentségeként” határozza meg az Eucharisziát.¹ Az Eucharisztia ugyanis az az ajándék, amellyé „Jézus Krisztus önmagát teszi, kinyilatkoztatva nekünk Isten minden ember iránti végtelen szeretetét.”² Ez a keresztdozatban kinyilvánult ajándék az, ami folytatódik az Eucharisztia szentségében, amelyben az Úr táplálékká teszi magát az igazságra és szabadságra éhező ember számára (SC 2). Ezért az Eucharisziát ünneplő Egyház benne látja életének középpontját, és arra hívja az embereket, hogy fogadják el az isteni szeretet ajándékát, Isten agapéját.³ Az ajándék a hitnek, az eucharisztikus ünneplésnek és az eucharisztikus életnek a misztériumaként tárul elénk. A *Sacramentum caritatis* kezdetű szinódus utáni apostoli buzdítás így felépített szerkezete XVI. Benedek egész eucharisztikus teológiáját tükrözi.

1. Mysterium credendum

Isten, aki az Atya, a Fiú és a Szentlélek tökéletes szeretetközössége, a világba küldött Fiúban tárja fel az ő szeretetfelfogását. Jézus felajánlja magát engesztelő áldozatul a kereszten, odaadja testét, és kiontja véréit. Ily módon egész létét adja az Eucharisziában, feltárva a szentháromság szeretet ősforrását. „Az Eucharisztia szentségének alapításával Jézus elővételezi és feltételezi a kereszt áldozatát és a feltámadás győzelmét. Ugyanakkor úgy mutatkozik meg, mint az igazi feláldozott Bárány, aki eleve benne volt az Atya tervében a világ teremtése óta” (SC 10). Jézus az igazi húsvéti Bárány, aki feláldozta magát értünk, s ezzel új és örök szövetséget kötött. Az Eucharisztia magában foglalja a keresztény istentisztelet radikális újdonságát, és bevon minket Jézus áldozati cselekményébe, áldozatának dinamikájába. „Bevon bennünket magába” (SC 11), a kenyérnek és a bornak az ő testévé és vérévé való – a Szentlélek által végbevitt – lényegi átalakításába.

Krisztus, aki a keresztdozatban világra hozta az Egyházat mint menyasszonyát és testét, valóságosan él az Egyház által ünnevelt Eucha-

risztián keresztül. „Az Eucharisztia maga Krisztus, aki folyamatosan építve bennünket saját testeként nekünk ajándékozza magát. Következésképpen [...] az Egyház azért tudja ünnepelni és imádni az Eucharisziában jelenlévő Krisztus misztériumát, mert maga Krisztus előbb neki ajándékozta magát a keresztdozatban. Az Egyháznak az a lehetősége, hogy »létrehozza« az Eucharisziát, teljes egészében abban az ajándékozásban gyökerezik, hogy Krisztus neki adta önmagát” (SC 14). Az Eucharisztia így az Egyháznak mint „az üdvösség egyetemes szentségének” (LG 48) létét és életét alkotja, s feltárja a Krisztus és az Egyház közötti felbonthatatlan köteléket. Az Eucharisztia arra buzdít bennünket, hogy Krisztushoz, a mi húsvétunkhoz és élő kenyerünkhöz hasonlóan mi is áldozatként ajánljuk fel magunkat vele együtt.

2. *Mysterium celebrandum*

A hit és az Eucharisztia ünneplése között belső kapcsolat van. Az Eucharisziát a hit hitelesen ünnepeelt misztériumaként kell megélni, annak világos tudatában, hogy „az *intellectus fidei* [a hívő megértés] alapján véve mindig kapcsolatban van az Egyház liturgikus cselekményével” (SC 34). Ez azt jelenti, hogy a hitt és ünnepeelt misztérium közötti kapcsolat sajátos módon a szépség teológiai és liturgikus értékében nyilvánul meg. A liturgia szépségén keresztül jut el hozzánk Isten Krisztusban kinyilvánított szeretetének igazsága (vö. SC 35). A liturgia belső szépségének alanya a feltámadt és megdicsőült Krisztus. Az eucharisztikus liturgiában ez külsőleg és lelkileg fejeződik ki, és Krisztushoz hasonlóvá alakít bennünket. Szent Ágostonnal együtt megismételhetjük, hogy „*ha jól fogadtátok Krisztus testét, akkor ti magatok is azok vagytok, akit fogadtatok, vagyis Krisztus*”.⁴ Ezért „*nem csupán keresztényé, hanem magává Krisztussá válunk*”⁵ (SC 36). Ez Isten rajtunk végzett cselekvését fejezi ki, akik Krisztus testét magunkhoz vesszük.

Az Egyház nem annyira a liturgia külső pompája miatt ünnepli az eucharisztikus áldozatot, hanem Krisztus parancsára: „*Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!*” Ezért a liturgiában meg kell őrizni egy helyes *ars celebrandit*, kezdve a Liturgossal, aki Krisztus – őt képviseli a fel-

szentelt püspök, pap és diakónus –, egészen az összes hívő teljes részvételéig. Lényegi fontosságú a mise rítusának egysége, különösen az Isten igéje és az Eucharisztia közötti szoros kapcsolatot. „*Isten igéjét hallgatva születik vagy erősödik a hit (vö. Róm 10,17); az Eucharisziában a testté lett Ige önmagát adja nekünk lelki eledelül. Így az Egyház Isten igéjének és Krisztus testének két asztaláról kapja és adja a hívőknek az élet kenyerét*” (SC 44).

Az eucharisztikus ima „*az egész ünneplés központi és csúcsmozzanata*”. Mély lelkisége kifejezi a Szentlélek hívása és az Eucharisztia alapításának Krisztus által mondott szavai közötti egységet. Az eucharisztikus imában „*végbemegy az áldozat, melyet maga Krisztus alapított az utolsó vacsorán*” (SC 48). A pap az Egyház nevében azért imádkozik, hogy szálljon le a Szentlélek ereje, hogy az ember által felajánlott adományok megszentelődjenek, vagyis Krisztus testévé és vérévé váljanak, és a szentáldozásban magunkhoz vett Krisztus üdvösségünké váljon. Ezért mind az Eucharisztia iránti tisztelet, mind az Eucharisztia imádása nélkülözhetetlen.

3. *Mysterium vivendum*

A hit ünnepelt misztériuma az élet misztériumává, a keresztyén lét új formájává válik: „*Aki engem eszik, az általam él*” (Jn 6,57). „*Azáltal, hogy magunkhoz vesszük Jézus Krisztus testét és véré, az isteni élet részesévé válunk*” (SC 70). Ezen az ételen keresztül Krisztus egyesít minket magával. Így megvalósul az új és végleges istentisztelet, a Logosz szerinti élet: *logiké latreia*. Az Eucharisztia egész lelki életünket lelki és Istennek tetsző istentiszteletté alakítja át (vö. Róm 12,1), vagyis személyünk felajánlásává, közösségben az egész Egyházzal, Krisztus testével. Az Eucharisztia mint Krisztus áldozata ezért az egész Egyháznak és az önmagukat felajánló hívőknek az áldozata.

Az Eucharisztia a „vasárnap szerinti étellel” radikális újdonságot hoz. Krisztus feltámadását ünnepelni a szombat utáni első napon „*azt jelenti, hogy a Krisztustól nyert szabadulás tudatában élünk, és létünket Istennek felajánlott áldozatként valósítjuk meg*” (SC 72). A Feltámadott által

hozott szabadság lehetővé teszi a hívők számára, hogy teljesen az „új teremtés” (SC 92) szerint éljenek, közösségben Istennel és az összes emberrel, akiért meghalt Krisztus. „*A közösségnek mindig és elválaszthatatlanul van egy vertikális és egy horizontális vonatkozása: közösség Istennel és közösség testvéreinkkel és nővéreinkkel. A két dimenzió titokzatos módon találkozik az eucharisztikus ajándékban*” (SC 76). Ezért az Eucharisziát mint az Egyház életének és küldetésének forrását és csúcsát le kell fordítani lelkiségre, „*Lélek szerinti életre*” (Róm 8,4; vö. SC 77). A papoknak és a világiaknak szükségük van erre az eucharisztikus lelkiiségre, hogy elérjék az örök életet. Igazából ugyanis senki sem csak önmagáért imádkozik, hanem az Eucharisztia által ad hálát, tehát az egész teremtés nevében teszi ezt, és így törekszik a világ megszentelésére (vö. SC 92).

A hit, az Eucharisztia ünneplése és imádása lehetővé teszi számunkra, hogy megközelítsük a háromságos Isten szeretetét, aki Fiában kivételes ajándékká vált az Eucharisztia szentségében, Krisztus áldozatának és halálának emlékezetében. Az általunk elfogadott ajándék lehetővé teszi, hogy egyesüljünk szeretett Urunkkal. Ez az egyesülés azonban megköveteli életünknek a *logiké latreia* szerinti felajánlását, a közösséget Krisztus misztikus testével, az Egyházzal és a szolidaritást minden emberrel. Az így értelmezett Eucharisztia életünk középpontja. Az Eucharisziával élt élet egyik példája Mária, az „*eucharisztikus asszony*”,⁶ az Egyház leghűségesebb ikonja.

II. EUCHARISZTIKUS TEOLÓGIA

XVI. Benedek, amikor 2011. április 24-én, úrnapiján elimádkozta az *Úrangyalát*, kimondta azokat a szavakat, amelyek világosan kifejezik egyházatanát: „*Az Eucharisztia nélkül az Egyház egyszerűen nem létezne.*” Ezt a következőképpen indokolta: „*Az Eucharisztia olyan, mint a dobogó szív, mely életet ad az Egyház egész misztikus testének: ez egy olyan társadalmi szervezet, amely teljes egészében a Krisztushoz való lelki, de konkrét kötődésen alapul.*”⁷ Ez a kötelék a keresztdozatban gyökerezik, amely a vér nélküli eucharisztikus áldozatban valósul meg, mely az Egy-

ház középpontját képezi. Ez egyben az új istentisztelet, amely emlékeztet Jézus Krisztus alázatos szeretetére, mely valóságosan jelen van a kenyér jelében. *„A szeretet az a kenyér, amely nemcsak a gyomrot, hanem a szívet is jóllakítja. Az Eucharisztia az új világ kenyere: ahol ünneplik, ott Isten holnapja egy pillanatra már ma jelen van, és megvilágítja jelenünket. Ahol a kenyeret megtörik, ott egy új világ van jelen; ahol az emberek összegyűlnek, hogy hálát adjanak a megfeszített és feltámadott Úrnak, ott az új világ egy része van jelen; ahol az Eucharisziát ünneplik, ott a holnap egy pillanatra már ma.”*⁸

1. A húsvéti misztérium mint az Eucharisztia forrása

Jézusnak az utolsó vacsorán elhangzott szavai – „vegyétek, és egyetek”, „vegyétek, és igyatok” – összefoglalják Jézus Krisztus földi történetét, egyúttal megjelölik jelenlétének jövőjét. A múlt és a jövő mindkét vektora a világnak szóló üzenet forrására mutat, nevezetesen a szeretetre, amely nem ér véget, hanem örökké tart. Az Eucharisztia központja a keresztdozat. *„Az Eucharisztia olyan áldozat, amely Jézus Krisztus keresztdozatát teszi jelenvalóvá.”*⁹ Ezért *„az Eucharisztia alapítása a halál elővételezése, a lelki halál aktusa. A végén Jézus kiosztja magát a test és a vér darabjaiban”*.¹⁰ Ezekkel a szavakkal Jézus *„a halált az ő igenjének lelki aktusává, az önmagát szétosztó szeretet aktusává, az imádás aktusává alakítja át, amelyen keresztül felajánlja magát Istennek és Istenért felajánlja magát az embereknek. Mindkét dolog szorosan kapcsolódik egymáshoz: az utolsó vacsora szavai a halál nélkül, mondhatni, értéktelen értelmet jelentettek volna, a halál viszont e szavak nélkül csupán az ítélet végrehajtása lett volna, minden felismerhető jelentés nélkül”*.¹¹

Jézus szeretete az utolsó vacsorának egy másik képében, nevezetesen az apostolok lábának megmosásában is kifejeződött (vö. Jn 13,1–20). Ő, az Úr, megalázza magát, és egy rabszolga alázatával megmossa lábukat. Ez *„egész életének és szenvedésének értelme: lehajol koszos lábainkhoz, az emberiség szennyéhez, és nagy szeretetében megmos és megtisztít bennünket. [...] Jézus Krisztus képessé tesz bennünket arra, hogy Isten elé álljunk, hogy együtt üljünk asztalhoz és hogy közösségben éljünk”*.¹² *„A lábmosás nagy ajándék, az Isten általi elfogadás ajándéka. Ez az aján-*

dék aztán Jézus szeretetáldozatában teljesedik be. Ez az én testem [...] ez az én sokakért kiontott vérem, az új szövetség vére (vö. Mt 26,26–27). Az Atyaisten előtt Jézus nem önmagát, hanem az összes embert képviseli. Mindenkiért váltságul adta önmagát (vö. 1Tim 2,6). Így vérében megköttötte az új szövetséget, egy igazi, vér szerinti testvériséget Isten és ember között. Ő, aki Isten Fia és ember, halála által felajánlja magát az Atyának, olyanként nyilatkozatva ki magát, mint aki mindannyiunkat felajánl az Atyának. [...] Jézus Krisztus, aki Isten Fia és ember, nem veszíti el szeretetét a halál pillanatában, hanem a halált a szeretet és az igazság tettévé változtatja, ő a válasz, benne jött létre a szövetség.”¹³ Ebben a szeretet és imádás aktusává átalakított halálban, melyet Isten az ő Fiának feltámadásával elfogadott, megszületett az Eucharisztia. Az Eucharisztia-ban a Feltámadott szétoszthatja önmagát.

2. Az Eucharisztia, az Egyház középpontja

A megtestesült Logosz szeretete teljesen és véglegesen az ő kereszthalálában nyilvánul meg. Ez a szeretet azonban nem hal meg a kereszten, hanem a halál átalakításaként örökre megmarad az Úr igéjében, valamint a kenyér és a bor jelében, az Eucharisziában. Az Eucharisztia az Úr ajándéka és az Egyház középpontja.¹⁴ Ez az igazi áldozat, „*ez az Ige szava, amelyen keresztül beszél ő, aki mint Ige az élet*”.¹⁵ Az ő szavaiban – ez az én testem, ez az én vérem – az emberi szó összeolvad az örök szeretet Szavával, a Fiúval, aki szüntelen szeretettel ajánlja fel magát Atyjának. A pap, aki ugyanazokat a szavakat mondja ki, mint Krisztus, az Egyház szentségében, vele együtt cselekszik és ajánlja fel az áldozatot, és részesévé tesz bennünket ennek a csodálatos misztériumnak. Bevezet bennünket magának az Áldozatbemutatónak az imájába, és így bevon minket halálának szeretetaktussá való átalakításába.

Krisztus nyitott oldala ugyanis az Egyház születési helye, az Egyházat létrehozó szentségek – az Eucharisztia és a keresztség – hatékonyságának helye. „*Az ő oldalából, a szerető odaadásban megnyílt oldalából árad a forrás, amely az egész történelmet termékennyé teszi. Jézus halál-áldozatából vér és víz fakad, az Eucharisztia és a keresztség mint az új közösség forrása.*”¹⁶ János evangélista tanúsága szerint Jézus pontosan

abban az órában halt meg, amikor a jeruzsálemi templomban a húsvéti bárányokat levágták a pászkaünnepre. *„Jézus így az igazi, tiszta és tökéletes húsvéti bárányként nyilatkoztatja ki magát.”*¹⁷ Maga Isten ajánlotta fel őt nekünk, amikor a kiengesztelődés üzenetével a világba küldte. Hasonlóképpen, ahogy Isten Ábrahámnak, hitének próbája során, egy a szarvánál bokorban fennakadt kost adott, hogy azt áldozza fel égőáldozatul fia, Izsák helyett (Ter 22,13). Az az ószövetségi kos az újszövetségi bárányt, Jézus Krisztust jelzi előre, aki bűneink töviskoronáját viseli, hogy felkínálja nekünk azt, amit mi tudunk felajánlani. *„Isten felajánlja magát nekünk, hogy mi is fel tudjunk ajánlani. Ez az eucharisztikus áldozatnak, Jézus Krisztus áldozatának alapelve.”*¹⁸ A római kánon ezt a következő szavakkal erősíti meg: *„Kérünk [...], fogadd el és áldd meg ezeket az adományokat és ajándékokat, ezt a szent és tiszta áldozatot.”* Áldozatunk az imádságunk, Isten dicsőítése, amellyel felajánljuk magunkat neki, és amely által megújítjuk magunkat és a világot. A Jézus által egyszer s mindenkorra kimondott szavak – ez az én testem, ez az én vérem – a Fiú legmélyebb imáját fejezik ki, aki felajánlja magát az Atyának, mert lényének középpontjában a szeretet áll. Ez a szeretet legyőzte a halált, és a halált átalakította annak az imának a szavaivá, amely az emeleti teremből és a Golgotáról kiindulva továbbra is átalakítja a világot. *„Ez a halál azért tehető jelenvalóvá, mert az évszázadokon át ismétlődő imában él. [...] Ez a halál kitágulhat, hogy hozzákapcsolódhassunk ehhez az átalakító imához, és együtt imádkozhassunk. Ez tehát egy új áldozat, amelyet ő felajánlott nekünk, és amely mindannyiunkat egyesít. Mivel Krisztus a halált a hálaadás és a szeretet szavává tette, most már minden pillanatban jelen lehet mint az élet forrása, mi pedig mint ennek az imának a részesei, csatlakozhatunk hozzá.”*¹⁹

Nem annyira egyedül, mint inkább együtt tudunk imádkozni, egy olyan közösségben, amelyben ő a fő és a test, amely nyitott előttünk, és vonz bennünket magához. Egyedül Krisztus van jelen minden Eucharishtiában, melyet ünneplünk. Ő az élő központja annak. Csak a teremtséssel és minden hely és idő minden emberével való egységben és közösségben fogadjuk be őt. *„Minden liturgikus ünneplésben részt vesz az Egyház, az ég és a föld, Isten és az ember – nemcsak elméletben, hanem nagyon is valóságos módon.”*²⁰

3. Az Eucharisziát alapító szavak teológiája

Bár az Újszövetségben az Eucharisztia alapításáról szóló négy tanúságtétel (1Kor 11,24–25; Mt 26,26–28; Mk 14,22–24; Lk 22,19–20) eltérő dolgokat hangsúlyoz, megegyeznek viszont a nagy hálaadó és dicsőítő imában az új szövetség megkötésekor. Pál és Lukács ezt mondják: „*E kehely az új szövetség az én vérem által*”, és Jeremiás jövődölésére utalnak (Jer 31,31), jelezve, hogy a vér „*értetek*” fog kiontatni, s a tanítványok közösségére gondolnak. Márk és Máté viszont a szövetség vévéről beszélnek: „*Ez az én vérem*”, és a Sínai-hegyen kötött szövetségre utalnak (Kiv 24,8), valamint „*sokakért*” kiontott vérről beszélnek. Beszámolóikban Pál és Lukács az *eucharisztia* szót, míg Márk és Máté az *eulogia* szót használják. Mindkét fogalom a *b'ráchóthra*, arra a nagy hálaadó és áldó imára utal, amely a zsidó hagyományból ered, és a pászka szertartásához tartozik. Jézus elfogadta ezt a hagyományt, amelyben a hálaadás áldássá és átváltoztatássá válik.²¹ Ugyanakkor újra is értelmezte: a földi ajándék már nem a zsidók által elfogyasztott húsvéti bárány, hanem Isten Báránya mint Jézus teste és vére, amelyet Isten a Fiú nyílt szeretetében ajánlott fel.

Az új szövetség jele tehát az Eucharisztia – a hálaadás Isten Fia értünk (sokakért) kiontott véréért. Ez a „*kenyértörésben*”, a kenyér szétosztásában és ezáltal az asztal körüli közösség megteremtésében jut kifejezésre. Jézus mélyebb értelmet ad ennek a gesztusnak: „*Felajánlja magát. [...] A Fiú a kenyérben önmagát ajánlja fel és osztja szét.*”²² A kenyér megtörése és szétosztása tehát a rászorulók iránti szeretet cselekedete. A gesztus az Eucharisztia belső dimenzióját fejezi ki, és így az Eucharisztia misztériumának szimbólumává, az Eucharisztia szinonimájává válik (vö. ApCsel 2,42; 20,7). A Jézus által az utolsó vacsora során megkezdett – halálát és feltámadását elővételező – új istentiszteletnek az elve is kifejeződik ebben. A templomi és áldozati kultusz eltöröltetett, egyúttal teljesebbé vált Isten Bárányának a kereszt oltárán végbevitt egyetlen áldozata által.

Az új szövetség az engedelmesség elvén alapul. Ez már nem az emberi akarat gyenge hűsége, hanem a Fiú engedelmissége, aki szolgává tette magát, és magára vette az egész emberi engedetlenséget, és halálával legyőzte azt. A Fiú hűsége abban áll, hogy „*már nem úgy cselekszik, mint*

Isten az emberrel szemben, hanem mint ember az Istennel szemben, és így egy kötelező és visszavonhatatlan szövetséget köt”.²³ Ezért az Isten szolgájának alakja, aki magára veszi mindenki bűneit (Iz 53,12), az elpusztíthatatlan új szövetség ígérétehez kapcsolódik. A Fiú engedelmissége szembehelyezkedik minden rosszal. Ezért ez helyettesítő engedelmisség, amelybe a Fiú belefoglalja az egész emberiséget. Így egy új kultuszt alapít, amely a „*másokért való létben*” (a proegzisztenciában) éri el csúcspontját, a „*nem önmagáért való létben*”, hanem „*a másokért való létben*”, a „*sokakért való létben*”, mely megfelel az „*együtt*”-nek, a mindenkinek. S ekkor beteljesedik Isten szolgájának és Isten Fiának küldetése, vagyis az, hogy Jézus meghal mindannyiunkért. A vér által kötött új szövetség az Egyház valódi alapító aktusává válik. Az Eucharisztia a közösség látható eseménye, kapcsolódás az élő Istennel való közösséghez, aki az embereket magához vonzza. „*Az Egyház az Eucharisziából születik. Belőle meríti egységét és küldetését. Az Egyház az utolsó vacsorától veszi kezdetét, de éppen ezért kezdete Krisztus halálában és feltámadásában van, melyet ő a test és a vér áldozatában elővételezett.*”²⁴

4. Krisztus valóságos jelenléte az Eucharisztia szentségében

Fia megtestesülésén keresztül Isten emberré lett az emberek között, és velünk maradt, az átváltoztatott kenyér misztériumában felkínálta magát a kezünkbe és a szívünkbe.²⁵ Isten Fiának a teste a mi lelki táplálékunk, mely az örök életre vezet bennünket (vö. Jn 6,53.55). Nem Krisztus fizikai teste, hanem a testben létező személye, mely „*értünk felajánlott testként*” a proegzisztencia, a másokért való lét.²⁶ A feltámadt Úr mint megfeszített Szeretet így önmaga ajándékává vált egy átváltozott kenyér darabjában; a másiknak szánt ajándékká vált, odaadta önmagát a másiknak. Amikor e kenyeret az áldozásban magunkhoz vesszük, közösséget vállalunk Jézus Krisztussal, aki személyesen közli magát velünk. Őbenne, az Istenemberben az élő Istent érintjük. Ezért az áldozás az isteni fenség imádásává válik, és az nem csak a „kenyér vétele”. Az imádás szelleme „*valójában azt jelenti, hogy kilépünk önmagunkból, osztozunk, megszabadulunk önmagunktól, és így megtaláljuk az emberi közösséget is*”.²⁷

Az áldozásban a valódi Krisztussal, az egész létével jelen lévő Krisztussal találkozunk. Krisztus teste, vagyis a feltámadt Krisztus, aki a testben létezik, nem pusztán kézzelfogható, anyagi kenyérként létezik, hanem egy új rendben, egy mélyebb dimenzióban, amely még titok marad számunkra. Bár a kenyér és a bor fizikai szempontból változatlanok maradnak, mélyebb dimenziójukban valami mássá válnak. Nem a miséző pap az, aki a kenyér és a bor lényegét Krisztus testének és vérének lényegévé változtatja (transzszubsztanciáció), hanem maga az Úr cselekszik, aki valami újat valósít meg a felajánlott anyagok eme titokzatos átalakításával. Ez azt jelenti, hogy az ő jelenléte tartós,²⁸ nem korlátozódik az eucharisztikus ünneplés időszakára, s éppen ezért imádjuk az Urat a szentostyában.

Azzal, hogy az áldozással magunkhoz vesszük Krisztust, találkozunk vele, imádjuk őt, belépünk Isten misztériumába. Az Eucharishtiában azonban a kezdeményezés Istené, mert az Eucharisztia azt jelenti: „*Isten válaszolt, az Eucharisztia Isten-válasz, a válaszoló jelenlét.*”²⁹ Isten önmagát adta értünk, az áldozásban megvalósuló közösséggé lett értünk; olyan közösséggé, amely egyesíti az Eucharishtiát ünneplő egész földi és mennyei Egyházat, és Feltámadottként felkínálja magát nekünk. Ezért válaszunknak is testi jellege van, amely énekben, szövegmondásban, csendben, ülésben, állásban, térdelésben fejeződik ki. Sőt, aki az eucharisztikus ételt magához veszi, „*hasonlóvá teszi magát hozzá, elfogadást kap tőle, egyesül a kenyérrel, és olyanná válik, mint maga Krisztus.*”³⁰ A Krisztussal való közösség egyben közösséggé válik mindazokkal, akik hozzá tartoznak: mivel csak egy kenyér van, mi, bár sokan vagyunk, egy test vagyunk (vö. 1Kor 10,17). Az Egyházat úgy fogjuk fel, mint a bibliai „Krisztus testé”-t. Az Egyház pedig a maga részéről „kapcsolat” is, amelyet Krisztus szeretete teremtett, és amely az emberek közötti kölcsönös kapcsolatok alapjává válik. Az emberekkel való közösséghez mindig az Istennel való közösségen keresztül vezet az út. Jézus Krisztus mint megtestesült Ige az Istenség és az emberiség közötti közösség, amely megnyitja az utat az Istennel és az emberekkel való közösség felé. A közösség az Úrnak az Eucharishtiában való befogadásában fejeződik ki és valósul meg, amely ontikus közösséget hoz létre az ember és Krisztus között, aztán pedig közösséget teremt a misztikus testnek, vagyis az Egyháznak a tagjaival.

III. AZ EUCHARISZTIA

MINT AZ EGYHÁZ ÉLETÉNEK ÉS KÜLDETÉSÉNEK FORRÁSA

Jusztinosz vértanúnál (†166) találjuk az egyik legrégebbi, Biblián kívüli szövegtanút az Eucharisztia ünnepléséről: „*És a Napról elnevezett napon mindannyian, városokban és falvakban egyaránt összejövetelt tartunk, ahol felolvassuk az apostolok emlékiratait és a próféták írásait. [...] Majd mindannyian felállunk, közösen imát mondunk, imánk befejezésekor kenyeret, bort és vizet hoznak oda, s az előjáró – amennyire erejéből telik – imát és hálaadást mond [...]. Ezután történik azoknak továbbítása és szétosztása, amelyek felett hálaadást mondott.*”³¹ Ez a tanúságtétel egyesíti Isten megtestesült Fia életének legfontosabb eseményeit: a kereszthalált és a feltámadást. Ugyanakkor megmutatja, hogy ezeken az eseményeken keresztül Krisztus velünk maradt az Eucharisztia szentségében. Jelenléte a kenyér és a bor jelében a megkereszteltek számára keresztény életük forrásává válik, életük Isten szeretete által válik létté. Ennek az életnek három fő dimenziója van: egyházi, spirituális és liturgikus.³²

1. Egyházi dimenzió

Joseph Ratzinger 1950-ben kezdte el írni első tudományos munkáját, doktori dolgozatát a Gottlieb Söhngen professzor által javasolt témáról: „*Isten népe és háza Szent Ágoston Egyházzól szóló tanításában*”.³³ Ez a téma az Egyház új meghatározásának keresését követelte meg. Az Egyház Isten népe – ahogyan Söhngen állította, vagy Krisztus misztikus teste XII. Piusz 1943-as enciklikájának értelmében? Az első meghatározást (Isten népe) Szent Ágoston mondata sugallta volna: „*Az Egyház a világban szétszóródott hívő nép.*” Szent Ágoston valóban így értette az Egyházat?

A fiatal Ratzinger kutatásainak eredménye azt mutatta, hogy az Újszövetségben az „Isten népe” kifejezés Izraelt jelenti. Szent Ágoston tisztában volt ezzel, és rámutatott, hogy a pogány népek csak a Krisztussal való közösség által válnak Isten népévé, és ezért csak Krisztus testében, vagyis az Egyházban lehetnek azok. Ezért Szent Ágoston úgy beszélt az Egyházzól, mint Krisztus testéről, de nem abban az értelemben, hogy Krisztus a fej, mi pedig a tagjai vagyunk (vö. 1Kor 11,12–31; Róm 12,4–5),

hanem „*mivel egy a kenyér; mi, bár sokan vagyunk, egy test vagyunk: mindnyájan ugyanis egy kenyérből részesülünk*” (vö. 1Kor 10,16). Ezért Szent Ágoston Egyházról szóló tanítása az Eucharisziára, és nem az intézményre irányul. Szent Ágoston eucharisztikus egyháztana szerint az Eucharisziában nekünk felkínált Krisztus testét mi, keresztények alkotjuk, amikor egyek vagyunk, és így az Úr testévé válunk. Hasonlóképpen az 1Kor 10,17-et idézve Ratzinger kijelenti: „*Ismét az eucharisztikus lelkiség és az egyházas lelkiség összeolvadásáról van szó; az egy kenyér egy testté alakít bennünket; az Egyház sokaknak az egy Krisztusban való egysége, melyet az eucharisztikus közösség és ő teremtett meg.*”³⁴

Ratzinger az „Isten népe” fogalmának elemzését Szent Ágostonnál egészítette az „Isten háza” fogalom elemzésével. A ház „*Isten világa a magasságos égben*”. Az embernek meg kell próbálnia meglátni Isten házát, amely azonban túl messze van számára. Itt rejtőzik a ház lelki megismerésének gondolata, vagy végső soron Isten megismerésének gondolata. Mivel lehetetlen felérni Isten világához, Isten a földön ütötte fel sátrát, vagyis az Egyházat. Ez a sátor, az Egyház, formát ad az Istenrel való ideiglenes egységnek, majd tovább vezet, azon túl, a magasságos égben lévő házig. „*Ahogy az Egyház az egész számára, úgy az egyén számára a test az a sátor, amely ennek az állapotnak az ideiglenességét mutatja. A sátrat az Egyház számára Krisztus teste állította fel, amelyben ez a sátor fennmarad.*”³⁵

Ha tehát az Egyházat az Úr házának nevezik, az Egyház egyúttal Isten népe is. Csakhogy, mint már mondtuk, az „Isten népe” kifejezés Izraelre, és így a régi szövetség egyházára utal. Ezért Szent Ágoston a Krisztus által alapított közösséget nem „Isten népeként”, hanem *ecclesiaként*, vagyis gyülekezetként értelmezte. Így az „Isten népe” közvetlenül nem Jézus Krisztus egyházát jelenti, hanem annak első formáját az üdvösség történetében, vagyis Izrael népét. Ratzinger kimutatta, hogy az Egyház Krisztusnak és a Szentléleknek köszönhetően az üdvtörténet csúcspontján áll. Így válik Isten népe egyházzá, amikor Krisztus és a Szentlélek egybegyűjti. Ez azt is jelenti, hogy az Ószövetségben az emberek annyiban váltak Isten népévé, amennyiben Ábrahámtól származtak, és elfogadták a mózesi törvényt. Az Újszövetségben az emberek a Krisztussal és a Szentlélekkel való közösség, vagyis a keresztség és az Eucharisztia szentsége által válnak Isten népévé.

Ez a két szentség „eggyé” tesz bennünket Krisztusban (Gal 3,28). Ez azt jelenti, hogy az Egyház csak Krisztus testében és testén keresztül Isten népe. Az Egyház megfelelő meghatározása Szent Ágoston szerint tehát a Krisztus teste. Ez Krisztus cselekvése bennünk, mely az ő népévé alakít bennünket. Egyszerű szavakkal, Isten *civitas*ának, vagyis az *ecclesiam*nak a lényege ünnepli a *corpus Christi*, és valóban az is. A *civitas Dei* az *ecclesia*, mely az Úr testében való részesedésként Isten pneumatikus *polis*za.

Így válik teljesen világossá Ratzinger disszertációjának mottója: „*Mivel egy a kenyér; mi, bár sokan vagyunk, egy test vagyunk*” (1Kor 10,17). Ezért nem mi hozzuk létre „Isten népét”, hanem ő, Krisztus az, aki az áldozatában való részesítés által Isten népévé alakít bennünket. Ezért „*az Úr asztala, melyet Krisztus készített elő és terített meg nekünk áldozatával, egyúttal az Istennel való igazi kommunikáció helye. Ahol az emberek Istennel kommunikálnak, ott egyúttal egymással kommunikálnak és olvadnak össze, hogy új embert hozzanak létre*” (Szent Thierry Vilmos).³⁶ Mind az Egyház, mind az Eucharisztia kapcsolataikban nyerik el meghatározásukat mint *verum corpus Christi* (Egyház) és *sacramentum corporis Christi* (Eucharisztia). „*Az Eucharisztia*ról szóló tanítás nem különül el az Egyháztól szóló tanítástól, hanem mindkettő ugyanaz a tanítás. Az Egyház azért születik és létezik, mert az Úr felkínálja magát az embereknek, közösségre lép velük, és így közösséget teremt köztük. Az Egyház az Úr kommunikációja velünk, mely az emberek egymás közti igazi kommunikációjához vezet. Ezért van az, hogy az Egyház mindig az oltár körül jön létre.”³⁷ Az Eucharisztia Krisztus velünk való közösségének élő folyamata. Az Egyház Isten kommunikációja velünk. Ily módon Szent Ágoston az istenek pogány városát felcseréli Isten városával, vagyis Krisztus testével.

Ratzinger joggal állapítja meg, hogy ebben az esetben nincs alternatíva: Isten népe vagy Krisztus teste. Amikor Isten népéről beszélünk, általában Izrael választott népére utalunk, de ez a fogalom szoros kapcsolatban marad Isten új népével, az Egyházzal. Isten ezen új népe pedig annyiban az Egyház, amennyiben az Eucharisztia ünneplése által Krisztus testévé válik. Az Egyház tehát Krisztus teste által Isten népe, nem pedig Izrael utánzása által. Az Eucharisztia ünneplésében az Egyházat újfent Krisztus testeként fogjuk fel. Az Egyház tehát az Eucharisztia ál-

tal létrehozott közösség. II. János Pál erről az *Ecclesia de Eucharistia* kezdetű enciklika első szavaiban beszélt: „Az egyház az eucharisztia-ból él.”³⁸

Ezért „eucharisztikus egyháztanról” beszélhetünk. „Minden keresztény szentségi életének csúcspontja az Eucharisztia ünneplése, amely a Szentlélek által valósággá teszi Jézus Krisztus egyetlen keresztdozatát, és egy folyamatos átalakulást indít el, amely által egy testté és egy lélek-ké válunk Krisztussal (vö. 1Kor 6,17). Ez a transzszubsztanciáció teológiai kategóriája, vagyis a kenyér és a bor anyagának Jézus Krisztus testvévé és vérévé való átváltoztatása. A húsvéti misztérium így az Eucharisztia forrásává és az Egyház életének középpontjává válik, meghatározza az ünneplés formáját és tartalmát, valamint az Egyház küldetését.”³⁹ Az Eucharisztia elve tehát a keresztények egy kenyérré és egy testté való egyesítése. Az Eucharisztia az az élő esemény, amelyen keresztül az Egyház (ki)alakulása megvalósul. Az Egyház tehát az Eucharisztia közössége. Az Egyház nem egyszerűen egy nép, hanem sok népből áll, melyek egyetlen néppé válnak az Úr által mindannyiunk számára megterített egyetlen asztal által. Az Egyház mintegy eucharisztikus közösségek hálózata, és folyamatosan egyesül a mindannyiunk által magunkhoz vett egyetlen test által. „Nincs többé zsidó vagy görög, nincs többé rabszolga vagy szabad, nincs többé férfi vagy nő, mert mindnyájan egyek vagytok Krisztus Jézusban” (Gal 3,28). Az Eucharisztia kivezet bennünket önmagunkból és visszavezet őhozzá, hogy Pállal együtt mondhassuk: „már nem én élek, hanem Krisztus él bennem” (Gal 2,20). „Én, de nem én: egy új, nagyobb én jelenik meg, az Úr teste, melyet egyháznak hívunk. Az Egyház az Eucharisziára épül, sőt az Eucharisztia az Egyház.”⁴⁰ Ratzinger helyes következtetéseket von le: „Ez az Eucharisztia legmélyebb értelme: amikor egyetlen kenyeret eszünk, akkor mi magunk lépünk be abba az egyetlen középpontba, és így egyetlen élő szervezetté, az Úr egyetlen testvévé válunk.”⁴¹

2. Spirituális dimenzió

Ratzinger az Eucharisziát világosan odaadásként és áldozatként mutatja be: „Az Eucharisztia alapítása a halál elővételezése, egy lelki halál-

aktus. A végén Jézus szétosztja önmagát a test és a vér darabjaiban."⁴² Az Eucharisztia alapításának az utolsó vacsorán elhangzott szavai válasznak adnak arra, miként értelmezte halálát, mely Isten országa meghirdetésének következménye, és a kenyértörés gesztusában egész létét odaadás-ként és áldozatként, vagyis kereszthalálának elővételezésekként értelmezi. Az utolsó vacsorán elhangzott szavakkal „*a halál spirituális folyamata zajlik le, vagy pontosabban: Jézus a halált igenjének lelki aktusává, az önmagát szétosztó szeretet aktusává, az imádás aktusává alakítja, amelylyel Istennek és Isten szeretetéért az embereknek adja magát. Mindkét dolog szorosan összefügg egymással: az utolsó vacsora szavai a halál nélkül, mondhatni, értéktelen érme lettek volna, a halál viszont e szavak nélkül csupán az ítélet végrehajtása lett volna, felismerhető jelentés nélkül. Mindkét dolog együtt alkotja azt az új eseményt, amelyben a halál abszurditása értelmet nyer, amelyben mindaz, ami logikátlan, logikussá válik, igévé válik, amelyben a szeretet elpusztítása, mely önmagában a halál szinonimája, éppen a szeretet bizonyításává és megváltoztathatatlan állandóságává válik.*”⁴³

Az Eucharisztia tehát nem Jézus Krisztus kereszthalálának megismétlése, kiegészítése vagy teljessé tétele, hanem egy olyan emlékezetre méltó és szentségi jelenlét, amely magában foglalja ennek az áldozatnak a belső elfogadását is.⁴⁴ „*A keresztény ünnep, az Eucharisztia a halál mélységeibe nyúlik. Nem jámbor szórakozás és időtöltés, nem egyfajta vallásos dísz vagy ékítmény a világon. Leszáll a halálnak nevezett legnagyobb mélységbe, és utat nyit a halált legyőző élet felé.*”⁴⁵ Az Eucharisztia tehát a Logoszhoz hasonló áldozat, melyre Szent Pál utal: „*Testvérek, Isten irgalmára kérlek benneteket: Adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldozatul. Ez legyen szellemi hódolatotok*” (Róm 12,1).

Az apostol ezt *logiké latreíának* nevezi, ez a Logoszra irányuló szolgálatot fejezi ki. Ez azt jelenti, hogy „*szóval kifejezett áldozat, amely már a görög gondolkodókat is a Logoszra, magára az Igére emlékeztette, és arra, hogy az ima áldozatának nem szabad pusztá fecsegésnek lennie, hanem lényünknek a Logoszba való mélyreható átalakulása és vele való egyesülés kell, hogy legyen. Az istentisztelet azon alapul, hogy a Logoszhoz hasonlóvá tesszük magunkat, és tökéletes harmóniában egyesülünk a teremtő Értelemmel. Ismét nyilvánvaló azonban, hogy ezt egyedül nem tudjuk végrehajtani, és így ezúttal is minden kudarcra van ítélve, amíg a*

*Logosz, az igazi, a Fiú el nem jön, testté nem lesz, és a keresztről magához nem vonz bennünket. Ez az igazi áldozat – mely mindannyiunktól áldozatot készít, vagyis egyesít bennünket Istennel, és Isten alakját adja nekünk – ugyanis a történelmi eseményben gyökerezik és kap alapot, de nem a mögöttünk lévő múlthoz tartozik, hanem a hívő és imádkozó egyház közösségében velünk egyidejűvé és számunkra elérhetővé válik az eucharisztia szentségében. Ez a »miseáldozat« kifejezés igazi jelentése.*⁴⁶

A Logoszhoz való hasonlóvá válás kihívás a hívő számára, hogy rálépjen Isten Igéjének pályájára, aki dicsőségesen visszatér a háromságos Isten ölére, hogy végül belépjen Isten örök életének szférájába. Az Eucharisztia lehetővé teszi, hogy már most belépjünk Isten imáadásába az ő Fiában és a Szentlélekben. Az Eucharisztia ugyanis az Isten és köztünk lévő közösség, és a hívőknek felajánlott közösség kegyelme, hogy a hívők Krisztus egyetlen testét (az egyházat) alkossák. Az Egyház tehát eucharisztikus közösségek valóságos hálózata, amelyben Isten az ő szeretetében a vele való vertikális közösségre és az egymással való horizontális közösségre hív bennünket. Az isteni szeretetnek Krisztus keresztáldozatából valóságosan fakadó logikája ugyanilyen valóságos módon valósul meg az oltár közösségében, az Eucharisztia ünneplésében, az Oltáriszentség imáadásában és az úrnapi körmenetben. Ahogyan ő az áldozásban hozzánk jön, úgy megyünk mi is őfelé, ami abban nyilvánul meg, hogy magunkhoz vesszük őt.⁴⁷ Az áldozásban és a szentségimáadásban az Eucharisztia megteremti a hívők közösségét az Úrral.

Ratzinger ezt a gondolatot a következő szavakkal fejezi ki: „*Az Eucharisztia Krisztus velünk való közösségének élő folyamata. [...] Ha azt mondjuk, hogy »az Egyház az Úr kommunikációja velünk«, és ezzel az Egyház lényegét fejezzük ki, akkor a »kommunikáció« fogalmát nagyon tág értelemben értjük. E fogalom középpontjának kétségtelenül a szentségi rítusban kell lennie, amelyben valami olyasmi valósul meg, amit szavainkkal nem tudunk megvalósítani. Az erővel teli Ige által az Úr nekünk adja jelenlétét, kenyerünk az ő testévé válik, és aztán az ő teste a mi kenyerünké. [...] Ez azt jelenti, hogy a kommunikáció folyamatának, melynek középpontjában a szentség közösségben történő ünneplése áll, meg kell haladnia magát az ünneplést, csak így tud megfelelni követelményeinek. A meghaladásnak két iránya van: először is a keresztyének közötti kölcsönös társas kommunikáció; másodsor a Krisztussal való személyes*

kommunikáció, aki létezésének magasságából a szeretet legmagasabb formájává válik a szentségimádásban.”⁴⁸ A szentségimádás alapja tehát a készség arra, hogy elforduljunk önmagunktól és az eucharisztikus kenyérben jelen lévő, nálunk végtelenül nagyobb Imádott felé forduljunk.

3. Liturgikus dimenzió

A görög *eukharisztomen* szóval kifejezett Eucharisztia nemcsak az emberi értelemben vett hálát és szeretetet fejezi ki, hanem abban a mélyebb értelemben is, amely a liturgiában a „*gratias agens benedixit fregit dedit-que*” (hálát adva áldást mondott, megtörte [a kenyeret], tanítványainak adta) szavakban jelenik meg. „*Az eukharisztomen a hálaadás valóságára, a Krisztus által nekünk felkínált új dimenzióra utal. Ő a keresztet, a szenvedést és a világ minden rosszát hálaadássá, és így áldássá változtatta, és lényegileg átalakította az életet és a világot. Nekünk adta és adja mindennap az igazi élet kenyerét, mely szeretetének ereje által felülmúlja a világot.*”⁴⁹ A hálaadás az élet és a világ eme folyamatos átalakításáért szüntelenül zajlik minden eucharisztikus ünneplésben, különösen az Úr napján, vasárnap, mely a feltámadás emléknapja.⁵⁰ „*Az Eucharisztia ünneplése azt jelenti, hogy belépünk a kereszt jelenvalóvá vált misztériumába, engedjük, hogy Krisztus átöleljen bennünket, kérjük, hogy zárjon karjaiba bennünket és a világot, és gyógyítson meg bennünket. Az Eucharisztia ünneplése azt is jelenti, hogy személyesen megéljük a kereszt misztériumát.*”⁵¹ Hálával és szeretettel éljük meg.

Az olasz *domenica* (vasárnap) szó a többjelentésű *dominicus* kifejezésből származik: „*A szó mindenekelőtt »az Úr napját« jelenti, mely egyúttal a lényegét is jelzi, az Úr szentségét, feltámadását és jelenlétét az eucharisztikus eseményben.*”⁵² A szó magában foglalja a liturgia lényegi részét, az ünneplést, vagyis a Krisztus feltámadásában való elővételezett részvételt. Aki hisz a feltámadt Krisztusban, az nem lesz képes nem beszélni róla, és nem lesz képes beszélni nélküle, és nem lesz képes az Úr napja nélkül élni. A hitből fakadó parancs nem engedi a hallgatást, hanem arra kötelez, hogy terjesszük a feltámadás csodáját. Amint Péter és János a főtanács előtt bátran válaszolták: „*Nem hallgathatunk arról, amit látunk és hallottunk*” (ApCsel 4,20).

A keresztények hisznek abban, hogy a vasárnap, az Úr napja, Krisztus halál feletti győzelmét fejezi ki. Ugyanakkor a feltámadásban a test, az emberség befogadást nyert az örökkévalóságba, a test, az emberség képesnek bizonyult az örök életre és Isten befogadására.⁵³ Ez az emberi üdvösséget jelenti, az isteni *Logosz* által magára öltött emberség üdvösségét. Ezért a feltámadás jelenségében Isten az egész teremtés, az egész kozmosz Uraként nyilvánítja ki magát, mert itt Isten végérvényesen bejelenti a teremtésnek, hogy „jó”, és ismételten elfogadja, állandó valósággá alakítva, mely mentes minden időleges körülménytől.⁵⁴ Megmutatja az utat az eljövendő városba (Zsid 13,14), a szent Jeruzsálembe, az Istenhez, a legfőbb Jóhoz vezető utat. Az út nem más, mint a Krisztus vérében megkötött új szövetség alapján végbevitt eucharisztikus áldozat, mely az Igazság misztériumára épül. *„Az isteni eucharisztikus áldozatban megy végbe megváltásunk műve”* (SC 2), mely *„egyszer s mindenkorra”* a kereszten valósult meg, és amelyet mindig a hívők visznek végbe az Egyházban.

Ugyanakkor a liturgia rámutat a Krisztus és az Egyház, a Völegény és a Menyasszony közötti titokzatos kötelékre, mely az örök szövetség gondolatát fejezi ki. Ebben a szövetségben az egész teremtés egyesül Krisztus vérében, létrehozva az ég és a föld közös ünneplésének kozmikus liturgiáját, egy égi és földi ünneplést. Ez a liturgia a húsvéti misztériumon alapul: *„A húsvét az egész üdvtörténet összefoglalása, sűrített formában »a megváltás egész műve« jelen van benne. Joggal mondhatjuk, hogy a »húsvét« a zsinat liturgikus teológiájának központi kategóriája. Minden más szempont benne összegződik: a húsvét a szövetség létrehozása és beteljesedése; a húsvét a házasságkötés és a transitus ünnepe; a dinamikus felemelkedés mindenek fölé; az átmenet az életből a halálba és a halálból az életbe, a világból Istenhez, a láthatóból a láthatatlanba, az idő állapotából az új városba, a végleges Jeruzsálembe.”*⁵⁵

A liturgia és a teremtés közötti kapcsolat világosan kifejeződik az Eucharisztia áldozati adományáiban, a kenyérben és a borban, a *„föld termésében és az emberi munka gyümölcsében”*. A teremtés ezen ajándékai a Szentlélek erejében és magának az Úrnak a szavaiban Isten ajándékaiá válnak számunkra. Az Egyház imádkozó közösségének a felkelő Nap, Jézus Krisztus mint az igazi *Héliosz*⁵⁶ felé fordulása az egész kozmoszt és az egész teremtést magában foglalja a liturgikus ünneplésben.

Krisztus és az Egyház kapcsolatát a nap és a hold kozmikus szembeállítása szemlélteti. „*Ebben a kozmikus struktúrában a hold fénye egy viszszafelelő fény, a Hélios fénye, amely nélkül a hold csak sötétség lenne. Ragyog, de fénye nem a saját fénye, hanem valaki másé. Egyszerre sötétség és fény. Önmagában sötétség, de szétosztja annak fényét, akik hagyja, hogy a fény tőle másokhoz áradjon. Pontosan ez a kép ábrázolja az Egyházat, mely akkor is ragyog, amikor ő maga sötét. Nem a saját fényével ragyog, hanem a Krisztustól, az igazi Héliostól kapott fényvel; bár ő csak egy sziklás föld (mint a hold, mely egy másfajta föld), az Istentől való távolságunk éjszakájában mégis képes fényt adni – »a hold Krisztus misztériumáról mesél«.*”⁵⁷

Záró gondolatok

Az Eucharisztia mint Krisztus vértelen áldozata az Egyház életének középpontját képezi. Az Eucharisztiaának köszönhetően él az Egyház közössége – és benne minden hívő – az Istennel és Istenben való örök életre irányulva. Az Eucharisztia tehát *anakephalioszisz* (Lyoni Szent Iréneusz), az egész Krisztus-esemény betetőzése és foglalata, mely a teremtésnek a Teremtőjével való végső egyesüléséhez vezet. „*Az Ige testté lett*” (Jn 1,14), hogy örökké a mi kenyérünk legyen. Isten Fiának vére engeszteléssé lett a személyes teremtmények bűneiért. A vér a világ végéig jelenvalóvá válik a bor és a vér áldozatának oltárán. Ez az áldozat a keresztben és a feltámadásban ontikus dimenzióval rendelkezik, és mint eucharisztikus ünneplés és szentségimádás szüntelenül végbemegy az Egyházban. Így vertikális és horizontális tevékeny szeretetté válik a hívők számára, a mellettünk lévő isteni létért való, még nem teljesen megértett hálaadássá, és a kenyértörés aktusában a béke utáni folyamatos vágyakozássá. Így Joseph Ratzinger/XVI. Benedek hűségese hirdetője Jézus Krisztus halálának és feltámadásának, valamint az Eucharisztiaával való mindennapi életnek, amelyben maga Jézus kínálja fel magát nekünk mint Szeretet, Hálaadás és Béke.

Jegyzetek

1. Vö. AQUINÓI SZENT TAMÁS, *Summa Theologiae*, III, q. 73, a. 3.
2. XVI. BENEDEK PÁPA, *Sacramentum caritatis* apostoli buzdítás, 2007, 1. (A továbbiakban SC rövidítéssel a főszövegben hivatkozunk az apostoli buzdításra.)
3. XVI. BENEDEK PÁPA, *Deus caritas est* enciklika, 2006, 14.
4. SZENT ÁGOSTON, *Kazanie 227* [227. beszéd], *O Komunii Świętej*, in Uő, *Wybór mów. Kazania święteczne i okolicznościowe* (ford. Jaworski, J.), *Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy*, t. XII, Warszawa 1973, 259; PL 38, 1099.
5. SZENT ÁGOSTON, *Homilia 21* [21. homília], 8, in Uő, *Homilie na Ewangelię i Pierwszy List św. Jana, część pierwsza*, ford. W. Szoldrski, W. Kania, *Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy*, vol. XV, Warszawa 1977, 310; PL 35, 1568.
6. Vö. II. JÁNOS PÁL PÁPA, *Ecclesia de Eucharistia* enciklika, 2003, 53; GÓZDZ, K., *W uniwersytecie Maryi – „Służebnicy Eucharystii”*, in BARTNIK, Cz. S., *Eucharystia*, Lublin 2005, 251–255.
7. XVI. BENEDEK PÁPA, *Eucharistie ist das pulsierende Herz der Kirche*, in <https://de.zenit.org/articles/eucharistie-ist-das-pulsierende-herz-der-kirche> (2021. 03. 02.). Az olasz fordítás forrása: <https://it.zenit.org/2011/06/26/benedetto-xvi-l-eucaristia-cuorepulsante-della-chiesa>
8. RATZINGER, J., *Eucharystia – „chleb nowego świata”*, in JROO, XIV/2, 1009.
9. RATZINGER, J., *Eucharystia – centrum Kościoła*, in JROO, XI, 300.
10. Uo., 289.
11. Uo., 290.
12. Uo.
13. Uo., 296–297.
14. Vö. uo., 308.
15. Uo., 305.
16. Uo., 299.
17. RATZINGER, J., *Ukrzyżowanie i złożenie do grobu*, in JROO, VI/1, 537.
18. RATZINGER, J., *Eucharystia – centrum Kościoła*, in JROO, XI, 302.
19. Uo., 304.
20. RATZINGER, J., *„Będę Ci śpiewał wobec aniołów”*, in JROO, XI, 522.
21. Vö. RATZINGER, J., *Ostatnia Wieczerza*, in JROO, VI/1, 471.
22. Uo., 472.
23. Uo., 474.
24. Uo., 478.
25. Vö. RATZINGER, J., *Eucharystia – centrum Kościoła*, in JROO, XI, 323.
26. Vö. uo., 326.
27. Uo., 329.
28. Vö. uo., 333.
29. Uo., 335.
30. RATZINGER, J., *Komunia – wspólnota – misja*, in JROO, VIII/1, 296.

31. JUSZTINOSZ, *Apologia* I, 67 (ford. Vanyó, L.), in *A II. századi görög apologeták, Ókeresztény írók* 8, Szent István Társulat, Budapest 1984, 118.
32. A dimenziók három fő tematikus területet tárnak fel Joseph Ratzinger – XVI. Benedek gondolkodásában az Eucharisziáról, vö. VODERHOLZER, R., *Eucharistie im Leben und Denken von Papst Benedikt XVI. (Joseph Ratzinger)*, in *Eucharistischer Kongress, Köln 2013. Katechesen – Predigten – Vorträge*, hg. von Erzbistum Köln, Köln 2014, 357–370.; vö. Müller, G. L., *Msza święta – źródło chrześcijańskiego życia*, Lublin 2007.
33. Vö. GÓZDŹ, K., *Logos i Miłość. Teologia Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, Lublin 2018, 314–316.
34. RATZINGER, J., *Eucharystia a misja*, in JROO, XI, 384.
35. RATZINGER, J., „*Dom Boży*” w nauce Augustyna o Kościele, in JROO, I, 301.
36. Vö. RATZINGER, J., *Studia nad teologią Ojców Kościoła*, in JROO, I, 610.
37. RATZINGER, J., *Wspólnota z Eucharystii*, in JROO, I, 512.
38. II. JÁNOS PÁL PÁPA, *Ecclesia de Eucharistia*, 1.
39. GÓZDŹ, K., *Przedmowa do wydania polskiego*, in JROO, XI, IX.
40. RATZINGER, J., *Eucharystia a misja*, in JROO, XI, 383.
41. Uo., 453.
42. RATZINGER, J., *Eucharystia – centrum Kościoła*, in JROO, XI, 289.
43. Uo., 290.
44. Vö. VODERHOLZER, R., *Eucharistie im Leben und Denken von Papst Benedikt XVI. (Joseph Ratzinger)*, 362.
45. RATZINGER, J., *Eucharystia – centrum Kościoła*, in JROO, XI, 300.
46. RATZINGER, J., *Dyskusja nad „Duchem liturgii”*, in JROO, XI, 615–616.
47. Vö. RATZINGER, J., *Boże Ciało*, in JROO, XIV/2, 988.
48. RATZINGER, J., *Wspólnota z Eucharystii*, in JROO, I, 513–514.
49. *XVI. Benedek beszéde pappá szentelésének 65. évfordulója alkalmából* (2016. 06. 28.), <https://www.gosc.pl/doc/3263390.Spontaniczne-przemowienie-Benedykta-XVI> (2021. 01. 31.).
50. Vö. KRAKOWIAK, Cz., *Kult Eucharystii w nauczaniu Benedykta XVI*, in Ceglarek, R. – Maciaszek, P. (red.), *Teologiczne refleksje wokół tajemnicy wiary*, Częstochowa 2020, 67–91.
51. RATZINGER, J., *Wiara i miłość prowadzą do poznania*, in JROO, XIV/3, 1579–1580.
52. RATZINGER, J., *Znaczenie niedzieli dla modlitwy i życia chrześcijanina*, in JROO, XI, 221.
53. Vö. uo., 226.
54. Vö. uo., 227.
55. RATZINGER, J., *Czterdzieści lat Konstytucji o liturgii świętej*, in JROO, XI, 638.
56. Vö. GÓZDŹ, K., *Kościół jako znak chrześcijańskiej odnowy*, in GÓZDŹ, K. – KUNKA, S. (red.), *Dlaczego jeszcze jestem w Kościele?*, Lublin 2013, 113.
57. RATZINGER, J., *Dlaczego jeszcze jestem w kościele?*, in JROO, VIII/2, 1091.